

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อตอบคำถามของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่อง ผู้กรองสาร (Gatekeeper Approach) เพื่อตรวจสอบดูว่าในทางปฏิบัติ บรรณาธิการข่าวมีอำนาจเต็มในการคัดเลือกข่าวจริงหรือไม่ อย่างไร และบรรณาธิการข่าวใช้เกณฑ์อะไรในการตัดสินใจคัดเลือกข่าวเพื่อออกอากาศประจำวัน

ในกรณีที่บรรณาธิการข่าวไม่มีอำนาจเต็มในกระบวนการคัดเลือกข่าว มีปัจจัยใดบ้างที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการคัดเลือกข่าว ซึ่งในประเด็นปัญหานี้ ผู้วิจัยจะนำทฤษฎีองค์กร (Organizational Theory) เข้ามาสานต่อในการศึกษาว่า ปัจจัยทางวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรใช้หรือไม่ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการคัดเลือกข่าว ถ้าใช่...ปัจจัยดังกล่าวได้แก่ปัจจัยอะไรบ้าง และแต่ละปัจจัยมีผลต่อกระบวนการคัดเลือกข่าวอย่างไร

นอกจากปัจจัยภายในองค์กรแล้ว ในฐานะที่สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เป็นระบบย่อยระบบหนึ่งในสังคม ผู้วิจัยจะนำ ทฤษฎีระบบ (System Theory) มาใช้เพื่อตอบคำถามว่า ปัจจัยจากสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร หรือบริบทของสังคมเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการคัดเลือกข่าวหรือไม่อย่างไร

นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะนำทฤษฎีการสร้างความเป็นจริงทางสังคม (Social Consturction Reality Theory) มาใช้ในการวิเคราะห์ว่านักข่าวและบรรณาธิการมีวิธีสร้างความเป็นจริงทางสังคม ให้อยู่ในรูปของข่าวและสอดคล้องกับสื่อโทรทัศน์ เพื่อเผยแพร่แก่สาธารณชนได้อย่างไร

และเพื่อหาคำตอบว่านักข่าวและบรรณาธิการข่าวใช้วิธีการตัดสินใจแบบใดในกระบวนการคัดเลือกข่าว ผู้วิจัยจะนำแนวคิดเรื่องกลยุทธ์ในการตัดสินใจ (Decision - Making Strategies) มาใช้ในการศึกษาครั้งนี้

1. แนวคิดเรื่องผู้กรองสาร (Gatekeeper Approach)

แนวคิดเรื่องผู้กรองสารนี้ มาจากข้อเขียนของ เคิร์ต เลวิน (Kurt Lewin 1947) ซึ่งให้ข้อสังเกตว่า ข่าวสารมักจะไหลผ่านช่องทางต่าง ๆ อันประกอบไปด้วยบริเวณประตูที่ซึ่งมีการปล่อยหรือกักข่าวสารใด ๆ ตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ตั้งไว้หรือโดยวินัยของผู้กรองสารว่า จะยอมให้ข่าวสารใดไหลผ่านไปได้หรือไม่

เดวิด แมนนิง ไวท์ (David Manning White 1950) ได้นำแนวคิดเรื่องผู้กรองสารมาใช้ในการศึกษาเรื่อง The Gatekeeper: A Case Study in Selection of News ซึ่งเป็นการศึกษาถึงกิจกรรมของบรรณาธิการข่าวของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอเมริกันฉบับหนึ่งในการตัดสินใจคัดเลือกข่าวเพื่อตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ จากการศึกษา ไวท์ พบว่าบรรณาธิการข่าวเป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดในการตัดสินใจว่าจะตีพิมพ์ข่าวใด ในกระบวนการคัดเลือกข่าวของบรรณาธิการนั้นความชอบส่วนตัวและภูมิหลังของบรรณาธิการเข้ามามีส่วนในการคัดเลือกด้วย ไวท์ สรุปว่าการตัดสินใจคัดเลือกข่าวของบรรณาธิการเป็นการกระทำโดยลำพัง และพฤติกรรมการตัดสินใจดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัยทางจิตวิทยาส่วนบุคคล

การศึกษาวิจัยที่ถือว่า เป็นงานชิ้นคลาสสิกเกี่ยวกับเรื่องผู้กรองสารอีกอันหนึ่งได้แก่ งานของ แมคเนลลี (Mcnelly 1959:23-26) และงานของซไนเดอร์ (Snider 1967:419-27) ซึ่งวิเคราะห์กระบวนการคัดเลือกข่าวว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยทางจิตวิทยาส่วนบุคคล ข่าวสารจะถูกคัดเลือก ตบแต่งและถ่ายทอดจากผู้กรองสารคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง ในลักษณะที่เป็นลูกโซ่เชิงเส้นตรง

แมคคูกัล ลิตเติล (Mcdougal Little 1978) ได้เสนอความเห็นเรื่องผู้
 กรองสารไว้ว่า ผู้กรองสารเป็นผู้พิจารณาตัดสินว่าเรื่องต่าง ๆ ที่กองอยู่บนโต๊ะทำงาน
 ของเขาในแต่ละวันนั้น เรื่องใดบ้างที่ประชาชนควรจะรับรู้ แต่อย่างไรก็ตามผู้กรองสาร
 มิใช่ผู้มีอำนาจเด็ดขาด โดยปกติแล้วผู้กรองสารจะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกข่าวส่วนใหญ่ แต่มิใช่
 ว่าจะเสมอไป ในบางครั้ง การตัดสินใจก็กระทำโดยผู้อื่น เช่น ในกรณีที่มีการตัดสินใจของผู้
 กรองสารนั้นขัดแย้งกับนโยบายในการเสนอข่าวของผู้ที่มีอำนาจสูงกว่า ผู้กรองสารก็มักจะฟัง
 และปฏิบัติตามแต่ก็มีข้อเสนอไปหรือในกรณีที่ข่าวที่ผู้กรองสารได้ตัดสินใจนำเสนอไปแล้ว เมื่อ
 พิจารณาในภายหลังแล้วพบว่า มีความแตกต่างจากข่าวหนังสือพิมพ์ หรือสื่ออื่น ๆ อย่างเห็นได้
 ชัดเจน ผู้กรองสารก็อาจจะเปลี่ยนแปลงมาตรฐานของตน หรืออาจจะไม่เปลี่ยน แต่ท่าม
 กลางกระแสข่าวสารที่หลั่งไหลเข้ามายังสำนักงานหนังสือพิมพ์อย่างมากภายในแต่ละวันนั้น
 การตัดสินใจของบรรณาธิการจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว ข่าวสารส่วนมากจะถูกพิจารณาตีพิมพ์
 อย่างเจียบ ๆ และไม่สามารถจะเรียกคืนกลับมาได้ โดยการกระทำของ ผู้กรองสารแต่
 เพียงลำพัง

โรบินสัน (Robinson 1981:90) ได้แสดงทัศนะต่อแบบจำลอง ผู้กรองสารไว้ว่า
 ไม่สามารถที่จะอธิบายถึงกระบวนการสารสนเทศได้ในวงกว้าง เนื่องจากสมมติฐานของแนว
 คิดที่ว่า นักข่าวทำข่าวในลักษณะที่เป็นอนุกรม และแบบจำลองผู้กรองสารนี้ได้ละเลยความจริง
 ความจริงที่ว่า การทำข่าวนั้นเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในองค์กรที่มีความซับซ้อน และมี
 บุคลากรจำนวนมากปฏิบัติงานต่างหน้าที่ ต่างระดับ ต่างความรับผิดชอบกัน จึงทำให้แบบ
 จำลองผู้กรองสารละเลยในการพิจารณาถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและอาจมีผลต่อกระบวนการ
 คัดเลือกข่าวที่นอกเหนือไปจากปัจจัยทางจิตวิทยาส่วนบุคคล

จากข้อเขียนของ แบกดิเคียน (Bagdikian 1983) นักข่าวและบรรณาธิการข่าว
 จะตัดสินใจเลือกข่าวอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 5 ประการคือ

1. หลักที่ยึดถือในการบริหาร
2. การมอง โลกของความจริงและนิสัยของตน นั่นคือ มองผู้อ่านว่าผู้อ่านต้องการอะไรและมีความปรารถนาอย่างไร
3. ค่านิยม ซึ่งยึดถือโดยกองบรรณาธิการที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ มีมาตรฐานทางด้านความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับในวิชาชีพ นั่นคือ เขาจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าอะไรที่ผู้อ่านในหมู่คณะของเขาควรจะได้รู้
4. การประเมินค่าของข่าวสาร โดยการแข่งขันของสื่อ
5. ค่านิยมส่วนตัวและนิสัยแปลก ๆ ของบรรณาธิการ เช่นถ้าบรรณาธิการกลัวหรือไม่ชอบอะไรบางอย่าง เขาจะไม่อนุญาตให้สิ่งที่เขาไม่ชอบปรากฏอยู่ในข่าวหรือตีพิมพ์ในหนังสือเด็ดขาด

ออร์นุ เลิศจรรยารักษ์ (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "โทรทัศน์ : วิคิดเลือกและจัดลำดับความสำคัญของข่าวสถานีโทรทัศน์ในกรุงเทพมหานคร" โดยศึกษารายการข่าวภายในประเทศภาค 20.00 น. ในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2529 ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 5, 7 และ 9 พบว่า

... วิธีการคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญของข่าวขึ้นอยู่กับหัวหน้าฝ่ายข่าวและบรรณาธิการข่าวเป็นสำคัญ หัวหน้าฝ่ายข่าวและบรรณาธิการข่าวจะยึดหลักการบริหารงานและนโยบาย วัตถุประสงค์ของสถานี ตลอดจนกฎหมายว่าด้วยระเบียบการบริหารงานทางวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ เป็นแนวทางในการคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญ การกำหนดวาระประเด็นของข่าวนั้น (Agenda Setting) ข่าวพระราชกรณียกิจจัดอยู่ในลำดับแรก รองลงมาคือข่าวรัฐบาล เน้นความสำคัญที่ตัวบุคคลในวงการรัฐบาลและกิจการทหาร สำหรับข่าวรัฐบาลนี้ สถานีโทรทัศน์ทั้ง 3 สถานีให้เวลากับข่าวรัฐบาลมากที่สุด ประเด็นของข่าวการเมืองถูกจัดไว้เป็นลำดับที่ 3 แต่สถานีโทรทัศน์ทั้ง 3 สถานีให้เวลากับข่าวการเมืองน้อยที่สุด ข่าวพัฒนาซึ่งเป็นข่าวเกี่ยวกับประเด็นสำคัญทางด้านเศรษฐกิจเกษตร อณามัย

อุตสาหกรรมที่อยู่อาศัย การศึกษา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ฯลฯ ถูกจัดไว้เป็นอันดับที่ 4 โดยสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อสมท. ให้เวลากับข่าวนี้มากกว่าอีก 2 สถานี และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพช่อง 5 ให้เวลากับข่าวประเภทนี้น้อยที่สุด เมื่อเทียบกับทั้ง 3 สถานี การกำหนดวาระประเด็นสำคัญของข่าวประเภทที่ 5 คือข่าวทั่วไป ซึ่งเป็นข่าวเกี่ยวกับอุบัติเหตุ อุบัติภัย อาชญากรรมข่าวสังคมและอื่น ๆ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพช่อง 5 และช่อง 9 อสมท. ให้เวลากับข่าวประเภทนี้น้อยที่สุด ทิศทางการจัดกำหนดวาระประเด็นสำคัญของข่าวเริ่มจากสื่อมวลชนไปสู่ประชาชน...

จากการวิเคราะห์งานของอรนุช ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ออรนุชเชื่อว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการคัดเลือก และจัดลำดับความสำคัญของข่าวได้แก่ หลักการบริหาร นโยบาย วัตถุประสงค์ของสถานีที่หัวหน้าฝ่ายข่าวและบรรณาธิการข่าวยึดถือ รวมทั้งกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารงานวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์นั้น ทุกปัจจัยมีผลกระทบต่อข่าวทุกข่าวทุกประเภท และในทุกขั้นตอนของการคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญเหมือนกันหมดทั้งกระบวนการ ซึ่งเท่ากับว่าปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่แน่นอน ไม่ใช่เป็นพลวัต ทั้งนี้เนื่องมาจากวิธีการศึกษาของอรนุชที่ใช้ คือการศึกษาจากสคริปต์ข่าว ประกอบกับการสัมภาษณ์บรรณาธิการข่าวของแต่ละสถานี ไม่เอื้ออำนวยที่จะให้ได้มา ซึ่งความรู้ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการหรือวิธีการคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญของข่าวที่ถูกต้องและแม่นยำ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การจะทำความเข้าใจในเรื่องของ การบวนการคัดเลือกข่าวนั้นผู้ศึกษาวิจัยควรจะเข้าไปคลุกคลี หรือเข้าไปสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในสนามด้วย เนื่องจากเรื่องที่ศึกษานั้น เป็นเรื่องที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับการทำงานที่เป็นกิจวัตรประจำวัน (routinize) การตัดสินใจของมนุษย์ในเรื่องข่าวซึ่งเป็นพลวัตไม่หยุดนิ่ง จำต้องอาศัยวิธีการศึกษาที่เหมาะสม ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยคิดว่าควรจะใช่วิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในการศึกษาเรื่องนี้

สำหรับแนวคิดเรื่องผู้กรองสาร (Gatekeeper Approach) ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการวิจัยเพื่อตรวจสอบว่า ในกระบวนการคัดเลือกข่าวของฝ่ายข่าว 7 สี นั้น บรรณาธิการข่าวเป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดในการตัดสินใจคัดเลือกหรือปฏิเสธข่าวจริงหรือไม่ หรือว่าในบางโอกาส

บรรณาธิการข่าวไม่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้กรองสารเลยไม่มีโอกาสที่จะคัดเลือกข่าวใด ๆ จำเป็นต้องปล่อยให้ทุกข่าวที่มีอยู่ออกอากาศทั้งหมด

2. ทฤษฎีองค์กร (Organizational Theory)

สมมติฐานของทฤษฎีนี้ก็คือ ผู้กรองสารไม่ใช่บุคคลที่อยู่เพียงลำพังในกระบวนการตัดสินใจคัดเลือกข่าว หากแต่เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่ผลิตข่าว ในหน้าที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกันออกไป

บริด (Breed 1955:27) ได้วิเคราะห์ไว้ในการศึกษาเรื่อง Social Control in the Newsroom: A Functional Analysis ว่าการแบ่งงานกันทำ โครงสร้าง เป้าหมาย และนโยบายขององค์กรเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ในการกำหนดกฎเกณฑ์ในการทำข่าวให้แก่สมาชิกในองค์กรนั้น ๆ ปฏิบัติตาม

ซีเกิล (Sigal 1973:7) อธิบายว่าผู้สื่อข่าว บรรณาธิการข่าวและผู้บริหาร ที่มีส่วนในการตัดสินใจคัดเลือกข่าวนั้น เป็นผู้กำหนดหรือหล่อหลอมเนื้อหาของข่าว การพิจารณาคัดเลือกข่าวของพวกเขาเหล่านี้ มิได้กระทำโดยลำพัง หากแต่กระทำร่วมกันโดยคำนึงถึงคุณค่าที่องค์กรนั้นยึดถือปฏิบัติอยู่

บริด (Breed 1955: 329 - 30) อธิบายว่าการควบคุมขององค์กรใด เกิดขึ้นได้โดยผ่านกระบวนการสังคมประคิตของสมาชิกในองค์กรนั้น ๆ นักข่าวในองค์กรเดียวกัน จะใช้เกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินใจคัดเลือกข่าวที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เนื่องจาก การทำงานในลักษณะที่เป็นงานประจำนั้นจะเป็นการเสริมแรง หรือตอกย้ำ โดยการควบคุมทางสังคม การควบคุมทางสังคมนั้นหมายรวมถึง พฤติกรรมทุก ๆ อย่างที่สมาชิกขององค์กรได้แสดงให้เห็นแก่บุคคลอื่นว่า พวกเขาทำถูกหรือผิด

มาร์ติน และ คลอดาห์รี (Martin and Chaudhary 1983: 36) วิเคราะห์ไว้ใน การศึกษาเรื่อง ระบบสื่อสารมวลชนเปรียบเทียบว่านักข่าวที่อยู่มาก่อน จะถ่ายทอดประสบการณ์ ให้แก่นักข่าวใหม่โดยทำงานร่วมกัน และสอนให้เห็นถึงวิธีที่ถูกต้องในการแสดงบทบาทของ สมาชิก และในที่สุดก็จะค่อย ๆ ปลดปล่อยให้นักข่าวผู้มาใหม่ทำงานของตนไปตามลำพัง หลังจาก ที่คุ้นเคยกับธรรมเนียมปฏิบัติของสมาชิกในองค์กรนั้นแล้ว

เลสเตอร์ (Lester 1980:884 - 94) ยืนยันว่าในบางโอกาสผู้มาใหม่ก็สามารถ ที่จะสร้างบันทึกฐานขึ้นมาใหม่ หรือสร้างบันทึกฐานร่วมกับกฎเกณฑ์ที่มีอยู่เดิม การสร้างกฎเกณฑ์ ทางสังคมขึ้นมาใหม่นั้นทำให้การปฏิบัติขององค์กรข่าวแห่งหนึ่งแตกต่างไปจากองค์กรข่าวอื่น ๆ

วิธีที่นักข่าวเลือกเรื่อง และรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อนำเสนอให้อยู่ในรูปของ ข่าวนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ เดลเมอร์ ดันน์ (Dunn 1969:55) ที่ ชัดลงไปว่า เป้าหมายต่าง ๆ ขององค์กรข่าว เป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักข่าว และบรรณาธิการ ข่าวหรือผู้ผลิต เพราะว่าเป้าหมายต่าง ๆ ขององค์กรเป็นตัวตัดสินว่าเรื่องใดที่จะนำมาทำ เป็นข่าวได้บ้าง

เอปสไตน์ (Epstein 1981:122) พบว่าข่าวโทรทัศน์เป็นผลมาจากการตัดสินใจในที่ กระจ่างลงไปโดยยึดถือวัตถุประสงค์ขององค์กรเป็นหลัก เพื่อที่จะชี้แจงไว้ซึ่งการดำเนินธุรกิจ สถานะจะต้องควบคุมข่าวให้ตอบสนองความต้องการขององค์กร, สถานะจะต้องรักษาผู้ชมไว้เพื่อ โฆษณา, รายการข่าวจะต้องเป็นที่ยอมรับทั่วประเทศ, รายการข่าวจะต้องปฏิบัติตามกฎของ FCC, รายการข่าวจะต้องรักษาความน่าเชื่อถือไว้ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชน และประการสุดท้าย สถานะจะต้องผลิตข่าวภายใต้เงินทุน และเวลาอันจำกัด

อดัมส์ (Adams 1978:15 - 17) พบปัจจัยที่คล้ายคลึงกันที่มีผลต่อการผลิตข่าว โทรทัศน์ ได้แก่ กฎหมาย, เทคโนโลยี, เป้าหมายทางธุรกิจ, และบันทึกฐานที่องค์กรยึดถือ ปฏิบัติ ท่ามกลางการแข่งขัน ปัจจัยในด้านธุรกิจเพื่อหวังผลกำไรจะเป็นสิ่งที่องค์กรข่าวให้ความสำคัญ

สนใจเป็นอันดับแรก วัตถุประสงค์ในด้านการค้าขององค์กรข่าวจะเป็นตัวหล่อหลอมข่าว ที่เป็นผลผลิตขององค์กรนั้น ๆ

โดมินิค (Dominick 1986) ได้พูดถึงการตัดสินใจคุณค่าของข่าวไว้ว่า เป็นศาสตร์ที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับ ประเพณีนิยม, เทคโนโลยี, นโยบายขององค์กร, และเศรษฐกิจ

เฮนรี่ที่ 3 (Henry III 1981:145 - 49) พบว่าวัตถุประสงค์ทางการค้าจะเป็นปัจจัยที่กำหนดรูปลักษณะของข่าวและเพื่อที่จะเอาชนะสถานะอื่น ๆ ในการแข่งขันคนดู สถานีโทรทัศน์จำเป็นต้องหากลยุทธ์ในการดึงดูดความสนใจของผู้ชม ส่วนหนึ่งของกลยุทธ์นี้ก็คือ สร้างข่าวให้มีลักษณะที่เป็น "ดราม่า" และมีความขัดแย้งสูง หรือเน้นความบันเทิงเป็นหลัก

บัคคาเลีย (Buckalew 1969:47 - 54) พบว่าบรรณาธิการข่าวโทรทัศน์ในสหรัฐอเมริกาคัดเลือกเหตุการณ์ที่จะนำมาออกอากาศโดยพิจารณาว่าเหตุการณ์หรือข่าวนั้นมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ มีความขัดแย้ง, ความสด, ความใกล้ชิด, มีภาพประกอบ, มีผลกระทบสูง และรู้หลักการ

การศึกษาของกัลตุงและรูจ (Galtung and Ruge 1965:64 - 91) เรื่อง กระแสการไหลของข่าวในประเทศแถบยุโรป และการวิเคราะห์โทรทัศน์ของสวีเดน ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า เหตุการณ์ที่จะถูกคัดเลือกหรือหยิบยกมาเป็นข่าวได้ จะต้องเป็นเรื่องของชาติหรือประเทศผู้นำหรือเป็นเรื่องราวของบุคคลชั้นนำในสังคม รวมถึงเหตุการณ์ไม่ดีทั้งหลาย ที่ผู้คนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ อาจกล่าวได้ว่า ในสังคมที่ข่าวมีไว้สำหรับขาย เกณฑ์ในการเลือกข่าวจะได้รับอิทธิพลจากวัตถุประสงค์ในการขาย สิ่งที่ผู้ชมอยากรู้จะถูกนำเสนอเป็นข่าว

การศึกษาวิจัยที่ทำขึ้น โดยการใช้ทฤษฎีหรือแนวคิดเชิงองค์กรนั้นอธิบาย ถึงกระบวนการคัดเลือกข่าวว่า เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร ซึ่งสามารถจะโต้แย้งได้ว่า ข่าวไม่ใช่ผลผลิตสุดท้ายที่ตัดสินใจเฉพาะภายในองค์กรข่าวเท่านั้น หากแต่ปัจจัย

ภายนอกก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับด้วยเช่นกัน ฮอฟสเตทเทอร์, เอฟรอน และโรบินสัน (Hofstetter 1996; Efron 1971; Robinson 1977:177 - 186) ได้ชี้ให้เห็นว่านอกเหนือจากปัจจัยภายในองค์กรแล้ว ปัจจัยทางด้านการเมือง, สังคมและทัศนคติของนักข่าว ยังมีผลกระทบต่อเนื้อหาข่าวด้วย แนวคิดเชิงองค์กรนั้น แยกองค์กรข่าวออกจากระบบของสังคมเป็นระบบที่อยู่โดดเดี่ยวโดยลำพัง และไม่สามารถที่จะอธิบายถึงความสัมพันธ์ของนักข่าวกับระบบย่อยอื่น ๆ ในสังคมได้

องค์กรข่าวนั้นนับว่าเป็นระบบย่อยระบบหนึ่งที่อยู่ภายในระบบใหญ่ของระบบเศรษฐกิจสังคม และระบบกฎหมายอีกต่อหนึ่ง เนื่องจากระบบใหญ่เป็นสภาพแวดล้อมภายนอกที่องค์กรสัมพันธ์อยู่ด้วยตลอดเวลา ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในสภาพแวดล้อมภายนอก จึงมีผลกระทบต่อองค์กรข่าวและส่วนย่อยภายในและในทางกลับกัน การกระทำใด ๆ ขององค์กรก็ส่งผลกระทบต่อระบบใหญ่ได้ ในทำนองเดียวกัน

3. ทฤษฎีระบบ (System Theory)

โรบินสัน (Robinson 1981:90) ได้นำทฤษฎีระบบมาใช้ในการศึกษาเรื่องการคัดเลือกข่าว ทฤษฎีระบบช่วยในการอธิบายถึงกระบวนการหรือขั้นตอนการทำข่าวว่า เป็นปฏิสัมพันธ์ที่เป็นพลวัตระหว่างทุกตำแหน่งหน้าที่ภายในองค์กรข่าว กับปัจจัยสิ่งแวดล้อมภายนอกสถานี

ลิตเติลจอห์น (Littlejohn 1978:37) ให้คำจำกัดความ"ระบบ" ไว้ว่าหมายถึง ส่วนต่าง ๆ ทั้งหมดที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อกระทำบางสิ่งบางอย่างให้สำเร็จตามที่ต้องการ ระบบหนึ่ง ๆ ประกอบไปด้วยความสัมพันธ์, ระบบย่อย, ขอบเขต และ สภาพแวดล้อม

"ความสัมพันธ์นั้นเป็นตัวยึดส่วนต่าง ๆ ของระบบเข้าไว้ด้วยกัน ระบบประกอบขึ้นด้วยระบบย่อยที่เล็กลงไปอีก... องค์ประกอบเหล่านี้ก็เป็นระบบในตัวของมันเอง... ขอบเขตหมายถึงสุดอาณาบริเวณของระบบที่ยึดส่วนต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน... และสภาพแวดล้อมหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่นอกอาณาบริเวณของระบบ และมีอิทธิพลต่อระบบในบางระดับ"

วาสควีซ (Vasquez 1983:270) เสนอแนะว่าแนวคิดเชิงระบบนั้นมีสมมติฐานว่าการควบคุมข่าวสารเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการควบคุมทางสังคมที่ใหญ่กว่า ระบบขององค์กรข่าวจะทำหน้าที่รักษาระบบในสังคมนั้น ๆ แต่ในขณะที่ระบบองค์กรข่าวสร้างข่าวสารให้กับระบบสังคม ระบบองค์กรข่าวยังคงได้รับผลกระทบจากข้อจำกัดของสังคม ทั้งจากแหล่งข่าวที่เป็นสถาบันและมีใช้สถาบันรวมทั้งระบบกฎหมาย ระบบเศรษฐกิจ และระบบคุณค่าทางวัฒนธรรม

โมลอคซ์ และ เลสเตอร์ (Molotch and Lester 1975) พบว่าการทำข่าวเป็นเรื่องที่ต้องเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เราอาจมองได้ว่า "ข่าว" เป็นผลผลิตที่สร้างขึ้นใหม่จากความเข้าใจของตัวนักข่าวเอง ทั้งในด้านกระบวนการทำข่าวกับกระบวนการทางการเมือง ดังนั้นข่าวจึงเป็นผลผลิตใหม่ของ 2 กระบวนการดังกล่าว การทำข่าวจะสะท้อนให้เห็นถึงบริบทของการผลิตและการนำเสนอข่าว ข่าวเป็นทั้งการอธิบายและการผลิตขึ้นมาใหม่ของ โครงสร้างทางการเมืองและโครงสร้างขององค์กรที่ผลิตข่าวนั้น

ทัชแมน (Tuchman 1987) ได้เสนอความคิดไว้ว่าข่าวเป็นกิจกรรมทางสังคม กิจกรรมหนึ่ง และข่าวเป็นผลผลิตของนักข่าวมืออาชีพ กับสถาบันที่มีความซับซ้อนหลาย ๆ สถาบันด้วยกัน โครงสร้างของการทำข่าวนั้น จำกัดเฉพาะแต่ความเคลื่อนไหวทางสังคม และคนธรรมดา ๆ ที่สื่อเข้าถึงเท่านั้น การนำเสนอข่าว มีลักษณะเป็นการตอกย้ำความถูกต้องของสถาบันที่มีอำนาจ

4. ทฤษฎีการสร้างความเป็นจริงทางสังคม

(Social Construction Reality Theory)

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการสร้างความเป็นจริงทางสังคมในการมองและวิเคราะห์ปัญหาว่า นักข่าวหรือบรรณาธิการข่าวมีวิธีรับรู้หรือทำความเข้าใจ (make sense) กับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างไรว่า เหตุการณ์ไหนที่นำมาทำเป็นข่าวได้ เหตุการณ์ไหนนำมาเป็นข่าวไม่ได้ และเพื่อศึกษาต่อไปว่า นักข่าวและบรรณาธิการข่าวมีวิธีสร้างความเป็นจริงทางสังคม (Construct Reality) จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้อยู่ในรูปของข่าวและให้สอดคล้องกับสื่อโทรทัศน์ เพื่อเผยแพร่แก่สาธารณชนได้อย่างไร

ทฤษฎีการสร้างความเป็นจริงทางสังคมนั้น เป็นแนวคิดทางสังคมวิทยา ซึ่งมองว่า สื่อมวลชนมีบทบาทในการสร้างความเป็นจริงทางสังคม ยิ่งถ้าเป็น "ข่าว" แล้วเรามักจะคาดหวังกันว่า "ข่าว" จะมีเนื้อหาที่มี "ความเป็นจริงมากที่สุด" แต่จากผลการศึกษาหลาย ๆ ชิ้น มักจะนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า เนื้อหาของข่าวนั้นไม่ว่าจะมีความสมจริงมากหรือน้อยก็ตามก็มักจะมีการเบี่ยงเบนออกจาก "ความเป็นจริง" อยู่เสมอ

ทั้งนี้เนื่องจากความเป็นจริงทางสังคมนั้น จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกในสังคมนั้น ๆ เป็นผู้สร้างขึ้นและเป็นที่ยอมรับหรือเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปในสังคมนั้น ๆ นักข่าวก็เป็นสมาชิกของสังคมด้วยเช่นกัน ดังนั้นนักข่าวและบรรณาธิการข่าวจึงรับรู้และเข้าใจความเป็นจริงทางสังคมในฐานะที่เป็นผลผลิตของสังคม (Social Product) แต่ในขณะเดียวกัน นักข่าวและบรรณาธิการข่าวก็เป็นผู้สร้างความเป็นจริงทางสังคม (Social Actor) ด้วยเช่นกันโดยการนำเสนอเรื่องราว และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรูปของข่าวโทรทัศน์ เพื่อให้สาธารณชนได้รับรู้

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในทางสังคมวิทยาที่ศึกษาเรื่องข่าวกับการสร้างความเป็นจริงทางสังคม พบว่ามี 2 แนวคิดใหญ่ ๆ ดังนี้คือ

1. แนวคิดทางสังคมวิทยาแบบดั้งเดิม (Traditional Approach)

แนวคิดสังคมวิทยาแบบดั้งเดิมนั้นพิจารณาผู้คนในฐานะที่เป็น "ผู้กระทำทางสังคม" (Social Actors) และอธิบายการทำงานด้านข่าวว่าเป็น "ผลผลิตของกระบวนการสังคม ประกิต" ความหมายของ "ข่าว" ในสังคมใดขึ้นอยู่กับโครงสร้างของสังคมนั้น ๆ โครงสร้างทางสังคมจะเป็นตัวกำหนดบันทัดฐานและทัศนคติในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ทางสังคม ซึ่งเป็นเรื่องที่พลเมืองในสังคมนั้นเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญ

แนวคิดนี้จึงมองว่า ข่าวเป็น "กระจกสะท้อนสังคม" เพราะนักข่าวต้องเสนอข่าวหรือเรื่องราวให้เหมาะสมกับทัศนคติและบันทัดฐานทางวิชาชีพ โดยการเสาะแสวงหาเรื่อง, เลือกเรื่อง, รวมทั้งวิธีในการนำเสนอข่าวซึ่งคาดว่าคนในสังคมนั้นจะสนใจและเห็นว่าสำคัญ ถ้าความหมายของคำว่า "ข่าว" ของสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป โครงสร้างและสถาบันทางสังคมจะต้องเปลี่ยนแปลงไปก่อนเป็นลำดับแรก รอชโก (Roshco 1975) อธิบายว่า ข่าวอาจจะเล่นบทบาทในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ โดยใช้วิธีรายงาน "สิ่งที่ผิดปกติ หรือสิ่งที่เบี่ยงเบนไปจากสังคม" ให้ออกมาในรูปแบบของข่าวเบา (Soft News) และเมื่อประชาชนกลุ่มหนึ่งหันมายอมรับรูปแบบของความเบี่ยงเบนเมื่อใด โครงสร้างทางสังคมก็อาจจะต้องเปลี่ยนไป และในที่สุด ความหมายของคำว่า "ข่าว" ก็เปลี่ยนตามไปด้วย โดยสรุปแล้วตามแนวคิดนี้ความหมายของคำว่า "ข่าว" ขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางสังคมเท่านั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมของนักข่าวหรือองค์กรข่าว

2. แนวคิดสังคมวิทยาเชิงตีความ (Interpretative Approach)

แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมต่าง ๆ ของนักข่าวและองค์กรข่าวมากกว่า โครงสร้างบันทัดฐานของสังคม เนื่องจากไม่เชื่อว่าโครงสร้างทางสังคมสามารถจะสร้างบันทัดฐานที่สามารถอธิบายความหมายของคุณค่าของข่าวได้ชัดเจน แนวคิดนี้เห็นว่า นักข่าวเป็นผู้สร้างบันทัดฐานและในขณะเดียวกันก็นำบันทัดฐานนั้นมาประยุกต์ใช้ด้วย ดังนั้น นักข่าวต่างหากที่เป็นผู้กำหนดคุณค่าของข่าวขึ้นมาเอง ซึ่งมีลักษณะชั่วคราวไม่ถาวรตลอดไป

แนวคิดเชิงตีความมีความเห็นว่า ชาวไมใช่ "กระจกสะท้อนสังคม" ชาวเป็นเพียงการช่วยสร้างปรากฏการณ์ทางสังคมร่วมกันอันหนึ่งเท่านั้น โดยใช้กระบวนการอธิบายเหตุการณ์, กระบวนการให้ความหมาย และกำหนดรูปแบบของเหตุการณ์นั้น

นอกจากนั้นแนวคิดเชิงตีความยังไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า ชาวที่นำเสนอเรื่องที่มีผิดปกติหรือเบี่ยงเบนทางสังคมนั้นสามารถจะ "ปรับเปลี่ยน" โครงสร้างทางสังคมได้โดยได้แย้งไว้ว่า ชาวจะให้ทั้งความหมายของสิ่งที่เบี่ยงเบนไปพร้อมกับความหมายของสิ่งที่มีอยู่ดั้งเดิมด้วย ดังนั้นชาวจึงเป็นทั้งการให้ความหมายและการให้ความหมายความใหม่แก่ปรากฏการณ์ทางสังคม นอกจากนี้ชาวยังเป็นทั้งการสร้างปรากฏการณ์ทางสังคมและการสร้างปรากฏการณ์ใหม่ทางสังคมขึ้นอีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามแนวคิดเชิงตีความ ได้แก่

ชูทซ์ (Schutz 1962) ได้เขียนบทความเรื่อง On Multiple Realities ซึ่ง มีผลกระทบต่อเนื้ออย่างมาต่อการพัฒนาของสำนักคิดในทางสังคมวิทยาเชิงตีความ ชูทซ์อธิบายว่า โลกทุกวันนี้ถูกทำให้แตกต่างกันเนื่องจากคนในสังคมไม่ยอมกันตัวเองออกจากสิ่งที่ตนยึดมั่นถือมั่น กล่าวคือ แทนที่จะสงสัยปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทางสังคม ผู้กระทำในสังคมกลับไปยอมรับสิ่งที่เป็นอยู่ของปรากฏการณ์ทางสังคมที่เป็นภาวะวิสัยว่าเป็น "natural attitude" หรือเป็นทัศนคติที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

โดยสรุปแล้ว ชูทซ์ ได้ย้ำว่าปัจเจกบุคคลหรือผู้กระทำทางสังคมได้เรียนรู้และยอมรับความเป็นจริงโดยการที่กักเอาเองว่ามันเป็นความจริง (taken for grantedness) ในเรื่ององค์ประกอบพื้นฐานของชีวิตทางสังคมและเห็นว่า ความเป็นจริงเป็นสิ่งที่หยิบยื่นให้แก่เราและด้วยการเรียนรู้ความเป็นจริงแบบ "natural attitude" จะทำให้ผู้กระทำทางสังคม "ทำงาน" ของตนอย่างกระฉับกระเฉง โดยคิดว่าพวกเขามีความเข้าใจต่อโลกอย่างเต็มเปี่ยมโดยใช้ความเข้าใจและสร้างความหมายต่าง ๆ ขึ้นมาเอง เช่น นักข่าวทำข่าวขึ้น

เพื่อที่จะสร้างความหมายและความเข้าใจ เมื่อเขาตัดสินใจได้ว่าเรื่องไหนเป็นข่าวได้ เรื่องไหนเป็นข่าวไม่ได้ ตามความคิดของซูทซ์แล้ว ผู้กระทำทางสังคมจะเป็นผู้สร้างความหมายและความเข้าใจร่วมกันในเรื่องระเบียบทางสังคมแบบสังคมที่ละน้อย โดยผ่านงานหรือกิจกรรมที่พวกเขาทำ

การฟังเกล และซิคอเรล (Garfinkel 1967; Cicourel 1964, 1973) นักคิดทางสังคมในเชิง ethnomethodology หรือ "วิธีวิทยาการแบบชาวบ้าน" ซึ่งแนวคิดนี้ศึกษาถึงวิธี (method) ที่ผู้คนใช้ในการทำความเข้าใจ (make sense) กับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และศึกษาถึงวิธีที่ผู้คนเหล่านั้นปฏิบัติตนหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความเข้าใจ หรือทัศนะของตน ได้ทำการศึกษาถึงวิธีการ (method) ที่นักข่าวใช้ในการจัดการหรือทำความเข้าใจกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันให้ออกมาอยู่ในรูปแบบของข่าวว่า นักข่าวรู้หรือเข้าใจได้อย่างไรว่า เหตุการณ์ไหนทำเป็นข่าวได้ และเหตุการณ์ไหนที่นำมาเป็นข่าวไม่ได้โดยใช้แนวคิด "Reflexivity" และแนวคิด "Indexicality" ในการอธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่า

แนวคิด "Reflexivity" นั้นอธิบายว่า นักข่าวอยู่ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรืออยู่ในบริบทของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และนักข่าวได้ถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้อยู่ในรูปของข่าวโดยผ่านสื่อ เพื่อรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้แก่สาธารณชนได้รับทราบ นักข่าวจะสร้างความเข้าใจ (make sense) ได้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยที่เหตุการณ์นั้นสามารถที่จะสะท้อน (reflex) ความเป็นจริงหรือสร้างความเป็นจริงได้ด้วยตัวของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเอง

แนวคิดเรื่อง "Indexicality" นั้นอธิบายว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นครั้งแรก นักข่าวไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือกล่าวได้ว่าตัวของนักข่าวไม่ได้อยู่ในบริบทของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งแรก แต่เมื่อนักข่าวต้องการนำเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นมาถ่ายทอดให้แก่สาธารณชนทราบโดยผ่านสื่อในรูปของข่าว นักข่าวจำต้องมีการกล่าวอ้างหรือทำความเข้าใจ

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งแรกนั้นให้เป็นที่เข้าใจหรือเป็นที่ยอมรับร่วมกันเสียก่อน ชาวที่นำเสนอใหม่ นั้นจึงจะเป็นที่เข้าใจหรือสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นได้

กอฟฟ์แมน (Goffman 1974) ได้อธิบายเรื่องการทำข่าวไว้ในงานเรื่อง "Frame Analysis" โดยอธิบายว่า... นักข่าวหรือบรรณาธิการข่าวจำเป็นที่จะต้องมี "Frame" ซึ่งเป็นแนวทางหรือหลักใหญ่ ๆ ที่องค์กรกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการพิจารณาตัดสินใจ หรือจัดการกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งนักข่าวไม่ได้เข้าไปรับรู้ด้วยตัวเอง หรือไม่มีประสบการณ์ตรง ให้กลายมาเป็นเหตุการณ์ที่มีความหมาย สามารถสร้างความเข้าใจได้ราวกับว่าได้ไปสัมผัสไปรับรู้ไปเห็นมาด้วยตนเอง ถ้านักข่าวปราศจาก "Frame" เสียแล้ว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก็เป็นแค่เพียงเหตุการณ์หรือการพูดคุยที่ไม่มีความหมายอันใด ไม่สร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นแต่อย่างใด...

กอฟฟ์แมน สรุปว่า ในการทำข่าวจะเกิดกระบวนการขึ้น 2 กระบวนการในเวลาเดียวกันคือ

กระบวนการแรก : สิ่งที่เกิดขึ้นถูกทำให้เป็นเหตุการณ์

กระบวนการที่สอง : เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นถูกทำให้เป็นข่าว

กอฟฟ์แมน ได้อธิบายถึงวิธีที่นักข่าวใช้สร้างความเป็นจริงทางสังคมว่า นักข่าวใช้ "documentary method of Interpretation" กล่าวคือ นักข่าวใช้วิธีการถ่ายทอด (transformation) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่ใช่การเข้าไปมีส่วนร่วม (association) ในเหตุการณ์นั้น เพื่อตีความหรือสร้างความหมายให้แก่เหตุการณ์นั้น โดยที่นักข่าวใช้ "documentary frame" ที่องค์กรนั้นกำหนดขึ้นและพยายามจำกัด "strip" ซึ่งเป็นความคิดเห็นที่เป็นอัตวิสัยของนักข่าวให้น้อยลง นอกจากนั้นนักข่าวยังได้นำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแบบตรงไปตรงมาให้เห็นว่านักข่าวมีความเป็นกลางและเหตุการณ์นั้นเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

เบอร์เกอร์ และลักแมน (Berger and Luckman 1967) ได้ศึกษาในเรื่อง "The Social Construction of Reality" โดยสานต่อแนวคิดของ ชูทซ์ ในเรื่อง "natural attitude" เบอร์เกอร์ และลักแมน พูดยังโลกว่าเป็นสิ่งที่ถูกหยิบยื่นให้แก่เรา โดยผู้ที่อยู่มาก่อนเราหรือบรรพบุรุษของเรา และมองว่าโลกเป็นสิ่งที่เราสร้างขึ้นในองค์กรของเราจากปฏิสัมพันธ์ในการทำงานที่เป็นกิจวัตรประจำวัน และความต่อเนื่องของเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน เช่น นักข่าวใช้ประสบการณ์ในอดีตที่เขาสั่งสมมาโดยตลอดมาใช้ในการตัดสินใจพิจารณาเรื่องที่อยู่ในมือของเขาในตอนนั้นมีคุณค่าพอที่จะเป็นข่าวได้หรือไม่

เบอร์เกอร์ และลักแมน ได้อธิบายถึงวิธีที่องค์กรกำหนดหรือสร้างความเป็นจริงทางสังคมที่เป็นภาวะวิสัยไว้ว่า

...ความหมายทางสังคมนั้นถูกกำหนดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ของคนในองค์กรนั้น ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นกิจวัตรประจำวัน และถูกถ่ายทอดให้แก่คนในองค์กรนั้นในรูปแบบของกฎเกณฑ์และวิธีในการจัดการเรื่องต่าง ๆ และกฎเกณฑ์เหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมหรือการกระทำของคนในองค์กรนั้น ดังนั้นจึงเป็นผลให้คนในองค์กรยอมรับ และเรียนรู้ถึงวิธีการจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นว่า เป็นวิธีที่คนอื่น ๆ ก่อนหน้านั้นเขาเคยทำกันต่อ ๆ มาหรือเรียนรู้ว่ามันเป็น "the way to do thing" นั้นเอง ดังนั้นจึงทำตามในสิ่งที่คนอื่น ๆ เคยทำมา โดยปราศจากคิดสงสัยหรือค้นหาที่มาว่า เพราะเหตุใดถึงเป็นเช่นนี้ นอกจากนี้ เบอร์เกอร์ และลักแมน ได้กล่าวว่าความหมายทางสังคมนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปจากปริบทเดิม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าความหมายของคำนั้นถูกถ่ายทอดไปอย่างไร และขึ้นอยู่กับ "ระบบสัญลักษณ์" (code) ที่สังคมเป็นผู้สร้างขึ้นอย่างมีกฎเกณฑ์และเป็นที่ยอมรับกันในสังคมนั้น ๆ ด้วยว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร...

5. แนวคิดเรื่องกลยุทธ์การตัดสินใจ (Decision - making Strategies)

กลยุทธ์การตัดสินใจเป็นแนวคิดทางด้านการบริหาร นักทฤษฎีองค์กรได้พูดถึงเรื่อง การตัดสินใจทั้งในเชิงทฤษฎีและในเชิงพรรณนาว่า เมื่อไหร่และทำไม มนุษย์จึงใช้การตัดสินใจแบบหนึ่งแทนที่จะเป็นอีกแบบหนึ่ง

กลยุทธ์ในการตัดสินใจมีด้วยกัน 3 ประเภท คือ

1. กลยุทธ์การตัดสินใจเพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุด (Optimizing Strategy)
2. กลยุทธ์การตัดสินใจเพื่อความพึงพอใจ (Satisficing Strategy)
3. กลยุทธ์การตัดสินใจแบบค่อยเป็นค่อยไป (Incrementalism and Muddling Through Strategy)

1. กลยุทธ์การตัดสินใจให้ประโยชน์สูงสุด (Optimizing Strategy)

ผู้เชี่ยวชาญเรื่องการตัดสินใจในองค์การ ได้อธิบาย "กลยุทธ์การตัดสินใจที่ให้ประโยชน์สูงสุด" ไว้ว่า เป็นกลยุทธ์ที่ต้องการประเมินคุณค่าทางเลือกทุก ๆ ทางเท่าที่เป็นไปได้ โดยทำการเปรียบเทียบทางเลือกทุก ๆ ทางเลือกทั้งในด้านบวกและด้านลบ โดยมีจุดมุ่งหมายว่า ทางเลือกที่ได้ตัดสินใจนั้นจะให้ตอบแทนสูงสุด (Young, 1966) แต่ ไชมอน (Simon 1976) ได้ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์แทบจะไม่สามารถใช้กลยุทธ์ในการตัดสินใจแบบนี้สักเท่าใดนัก เนื่องจากการตัดสินใจประเมินทางเลือกทั้งหมดเท่าที่เป็นไปได้ผู้ตัดสินใจในจำเป็นที่จะต้องมีความสามารถทั้งในด้านสติปัญญา ความเฉลียวฉลาด และทรัพยากรที่จะจัดการกับข้อมูลเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ผู้ตัดสินใจอาจจะหนักใจในการเผชิญกับ "สภาพที่มีข้อมูลอย่างท่วมท้นหรือสภาพที่ไม่มีข้อมูลเลย" (Miller and Starr 1967:P.62) แต่ด้วยข้อจำกัดอันเนื่องมาจากข้อบกพร่องในเรื่องสติปัญญาของมนุษย์ ที่ไม่สามารถจะเก็บข้อมูลหรือตัวแปรที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก ๆ ไว้ได้ทั้งหมดในเวลาเดียวกัน จึงทำให้ผู้ตัดสินใจเปลี่ยนความสนใจจากคุณค่าหนึ่งไปยังคุณค่าอื่น โดยใช้ความชอบหรือความพอใจของตนเป็นหลัก (Simon, 1976)

เมื่อผู้ตัดสินใจใช้กลยุทธ์การตัดสินใจแบบให้ประโยชน์สูงสุด ผู้ตัดสินใจจำเป็นต้องใช้เวลา ความพยายาม และเงินทุนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะรวบรวมและตรวจสอบข้อมูล ซึ่งมีอยู่มากมายมหาศาล ยิ่งไปกว่านั้นผู้ตัดสินใจมักจะอยู่ภายใต้แรงกดดันในเรื่องเวลาเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นอุปสรรคในการค้นหาและประเมินผลทางเลือกต่าง ๆ (Young, 1966)

2. กลยุทธ์การตัดสินใจที่ให้ความพึงพอใจ (Satisficing Strategy)

สมมติฐานที่มีอิทธิพลมากที่สุด ในเรื่องวิธีที่ "Administrative man" ใช้ในการวางนโยบายก็คือสมมติฐานของ ไชมอน ที่ว่า...ผู้ตัดสินใจใช้ความพึงพอใจ (Satisficies) มากกว่าที่จะตัดสินใจโดยให้ได้รับประโยชน์สูงสุด (Maximize) หมายถึงผู้ตัดสินใจหรือผู้บังคับพบวิธีที่ "ดีพอ" ที่จะทำให้เขาได้รับผลประโยชน์ตามความต้องการของตน

การตัดสินใจที่ให้ความพึงพอใจ เป็นวิธีการตัดสินใจโดยมีการค้นหาข้อมูลอย่างไม่ลึกซึ้งนัก ลักษณะที่สำคัญก็คือ มีการพิจารณาทางเลือกอย่างเป็นขั้นตอนจนกระทั่งพบทางเลือกที่จะ "ทำ"

ไชมอน (Simon 1976) ได้กล่าวไว้อย่างมั่นใจว่า Satisficing approach นี้เหมาะสำหรับความสามารถอันจำกัดของมนุษย์ในการจัดการกับข้อมูล เมื่อมนุษย์ต้องเผชิญกับปัญหายุ่งยากสลับซับซ้อนที่ต้องตัดสินใจ มนุษย์มักจะทำอะไรให้ง่ายเข้าไว้ ความสามารถอันจำกัดของมนุษย์ในการคาดเดาอนาคตและข้อจำกัดในการที่จะให้มาซึ่งข้อมูลทางเลือกหลาย ๆ ทาง ทำให้มนุษย์มีแนวโน้มที่จะเลือกอะไรก็ได้ซึ่งเป็น "ที่ยอมรับ" ที่ดีกว่าสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มนุษย์ไม่มีแนวโน้มที่จะรวบรวมข้อมูลหรือปัจจัยทั้งหมดที่มีต่อผลลัพธ์ที่จะออกมาเพื่อที่จะคาดเดาความเป็นไปได้หรือไม่มีแนวโน้มที่จะสรรหาทางเลือกหลาย ๆ ทางที่มีความแตกต่างกัน

นักทฤษฎีองค์กรหลายท่านสันนิษฐานว่าปัจเจกบุคคลใช้การตัดสินใจแบบ Satisficing Strategy ในการตัดสินใจเรื่องส่วนตัว เช่นเดียวกับการตัดสินใจที่ใช้ในองค์กร (Etzioni, 1968; Miller and Starr, 1967; Young, 1966)

3. กลยุทธ์การตัดสินใจแบบค่อยเป็นค่อยไป (Incrementalism and Muddling Through Strategy)

นักทฤษฎีองค์กรหลายท่านตระหนักดีว่า ถึงแม้กลยุทธ์การตัดสินใจที่ให้ความพึงพอใจ (Satisficing Strategy) จะมีขอบครอบงำอยู่บ้างก็ตามที หากแต่มันสามารถก่อให้เกิดความก้าวหน้าขึ้นอย่างช้า ๆ มิลเลอร์ และสตาร์ (Miller & Starr 1967) กล่าวว่าการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป (incremental improvement) อาจเกิดจากการตัดสินใจนำทางเลือกที่ประสบผลสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงทีละเล็กทีละน้อยในแต่ละครั้งมาใช้ในการวางนโยบาย ดีกว่าปล่อยให้นโยบายไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เลย

ลินด์บลอม (Lindblom 1959, 1963, 1965) ได้อธิบายการตัดสินใจแบบค่อยเป็นค่อยไปไว้ในการวิเคราะห์เรื่อง "the art of muddling through" (ศิลปะของการประสบความสำเร็จด้วยการยึดมั่นไม่ทอดทิ้ง มีใช้ด้วยความชาญฉลาด) ว่า...เมื่อเกิดปัญหาขึ้นและต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย นักวางแผนหรือนักวางนโยบายในระดับรัฐบาลหรือองค์กรใหญ่ ๆ โดยทั่วไปแล้วมักจะยึดมั่นอยู่กับแนวทางที่คุ้นเคยในการวางนโยบาย และมักพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ ที่แตกต่างไปจากนโยบายเดิมในระดับที่แคบมาก

การตัดสินใจแบบค่อยเป็นค่อยไป (Incremental Strategy) ถูกนำไปใช้ในการลดข้อบกพร่องของนโยบายที่เป็นปัญหาเฉพาะหน้า เนื่องจากการตัดสินใจแบบค่อยเป็นค่อยไปนี้ไม่มีความพยายามที่จะกำหนดเป้าหมายส่วนใหญ่ให้เฉพาะเจาะจงลงไป และไม่มีความพยายามที่จะค้นหาวิธีที่ดีที่สุดเพื่อให้บรรลุถึงความสำเร็จ "จุดมุ่งหมายนั้นถูกเลือกขึ้นมาด้วยความเหมาะสมกับวิธีที่จะหาได้หรือใกล้เคียงกับวิธีที่จะหาได้" (Hirschman & Lindblom,

1962) incremental approach นั้นยอมให้ผู้บริหารใช้วิธีการค้นหาและการประเมินขั้นตอนอย่างง่าย ๆ โดยทำการเปรียบเทียบความสำเร็จของนโยบายเดิมกับทางเลือกต่าง ๆ ของนโยบายใหม่ ซึ่งแตกต่างจากนโยบายเดิมเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

สโลวิก (Slovic 1971) ได้ทดลองเรื่องข้อจำกัดในการเรียนรู้ขึ้นในสถานการณ์การเล่นพนันต่าง ๆ เขาสันนิษฐานว่า ผู้ตัดสินใจที่เล่นการพนันนั้นพบว่าแนวคิด incremental approach นั้นดึงดูดใจเขาได้มาก ทั้งนี้เนื่องจากการตัดสินใจแบบค่อยไปนี้สามารถทำให้เขาหลีกเลี่ยงการเรียนรู้ที่ยาก ๆ ได้ "จากการตรวจสอบการตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจและการวางนโยบายระดับรัฐบาล แสดงให้เห็นว่า เมื่อใดก็ตามที่มีโอกาสผู้ตัดสินใจจะคอยหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนและการรวบรวมข้อมูล การชั่งน้ำหนัก หรือการพิจารณาคุณค่าของความขัดแย้งต่าง ๆ"

เบรย์บรูก และลินด์บลอม (Braybrooke and Lindblom 1963) ยืนยันว่า "muddling through incrementalism" นั้นเป็นกระบวนการตัดสินใจที่เป็นแบบอย่างของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมพหุนิยม แต่เนื่องจากคำว่า "muddling through" นั้นให้ภาพพจน์ที่แสดงถึงการไร้ความสามารถและไม่มีจุดหมาย อาจทำให้เข้าใจไปว่าการตัดสินใจแบบ "muddling through" นั้นคงเป็นเทคนิคที่ชื่นชอบของคนเกียจคร้านหรือคนที่มีคุณภาพเลว หากแต่ เบรย์บรูก และ ลินด์บลอม ยืนยันว่าการตัดสินใจแบบ "muddling through" เป็นวิธีที่องค์กรใช้ตัดสินใจทางสังคม โดยตัดสินใจแบบค่อยเป็นค่อยไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถบรรลุถึงผลการประนีประนอมได้

ลินด์บลอม เห็นว่า การตัดสินใจแบบค่อยเป็นค่อยไปนั้นขึ้นอยู่กับ ความสอดคล้องในด้านการปฏิบัติและเข้ากับสถานการณ์ที่เผชิญอยู่เฉพาะหน้าได้ดี แต่อาจไม่ให้ประโยชน์ได้สูงสุดก็ตาม

แต่นักวิชาการด้านบริหารคนอื่น ๆ เห็นว่าการตัดสินใจแบบค่อยเป็นค่อยไปนั้น ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจอยู่ในมือได้ใช้อำนาจนั้นอย่างมีเหตุผลหรือไม่ และผลของการตัดสินใจแบบนี้ ไม่อาจคาดหวังได้ว่าจะทำอะไรได้มากนักให้แก่ผู้คนในระดับล่าง ในเรื่องสิ่งจำเป็นในการ ดำรงชีวิต, หรือกลุ่มที่อ่อนแอทางการเมือง (Etzioni, 1968; Dror, 1969)

งานการศึกษาวิจัยทางด้านจิตวิทยาสังคมในเรื่อง "muddling through" นั้นมีค่อนข้างน้อย จากการศึกษาเรื่องการตัดสินใจแบบค่อยเป็นค่อยไป พบว่า การตัดสินใจในชีวิตครั้งสำคัญก็มีลักษณะเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป (incremental) ผลผลิตสุดท้ายของการตัดสินใจในครั้งเล็ก ๆ จะส่งผลไปถึงการกระทำในครั้งต่อไปที่ใหญ่ขึ้นกว่าเดิม เช่น ในเรื่อง การแต่งงานหรือในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดเรื่องกลยุทธ์ในการตัดสินใจ เพื่อที่จะศึกษาว่าในกระบวนการคัดเลือกข่าวเพื่อออกอากาศประจำวันนั้น นักข่าวหรือบรรณาธิการใช้การตัดสินใจแบบใดใน สถานการณ์เช่นใด ในการคัดเลือกข่าวในแต่ละขั้นตอน

ผู้วิจัยจะนำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ทบทวนมาแล้วข้างต้น ในบทนี้ มาใช้ประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในบทที่ 5 ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย